

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 19. apríla 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom všeobecného súdu v konaní označenom v záhlaví tohto nálezu. Sťažovatelia zároveň navrhujú, aby im ústavný súd priznal finančné zadostučinenie každému v sume 5 000 eur a náhradu trov konania na účet ich právnych zástupcov.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojeného spisu všeobecného súdu vyplýva, že sťažovatelia, resp. ich právni predchodcovia sa žalobou podanou na Okresnom súde Prešov (ďalej len „okresný súd“) 20. mája 2011 domáhajú určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Napadnuté konanie trvá takmer 11 rokov a do dňa podania ústavnej sťažnosti nie je právoplatne skončené.

II.

Argumentácia sťažovateľov

3. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti uvádzajú, že okresný súd v priebehu celého konania neprijal žiadne meritórne rozhodnutie. Podľa mienky sťažovateľov je napadnuté konanie poznačené zbytočnými prietahmi zapríčinenými nečinnosťou a neefektívnou činnosťou okresného súdu. Vzhľadom na odročenie posledného pojednávania konaného 11. novembra 2021 na neurčito sa sťažovatelia nazdávajú, že ak by aj okresný súd v dohľadnej dobe v merite veci rozhodol, k právoplatnému skončeniu veci tak skoro nedôjde, zohľadňujúc možnosť podania opravných prostriedkov proti rozhodnutiam súdov, a tak sú prietahy v predmetnom súdnom konaní už v tomto období zjavné a nesporné.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

4. Uznesením č. k. II. ÚS 269/2022-17 z 1. júna 2022 ústavný prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom rozsahu.

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril prostredníctvom zákonného sudcu, ktorý uviedol, že vec mu napadla v novembri 2019. Vzhľadom na to, že pod sp. zn. 28 C 113/2011 bola vedená obdobná vec a strany sporu sa odvolávali na podania a dôkazy v tejto veci urobené, prerušil napadnuté konanie do právoplatného skončenia dovolacieho konania vo veci sp. zn. 28 C 113/2011, majúc za relevantné námietky uvedené v dovolaní. O tom, že v napadnutom konaní ide o skutkovo a právne zložitú vec, svedčí rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) vo veci sp. zn. 6 Cdo 169/2020, ktorým bolo dovolanie vo veci sp. zn. 28 C 113/2011 odmietnuté a ktoré má rozsah 35 strán. Po zrušení uznesenia o prerušení konania z dôvodu rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní bol nariadený termín pojednávania, ktorý bol

odročený z dôvodu žiadosti právneho zástupcu sťažovateľov. Na pojednávaní ako novourčený zákonný sudca považoval za potrebné z hľadiska priamosti a bezprostrednosti oboznámiť obsah doterajšieho konania a obsah doteraz v spise zhromaždených listín. Keďže žalovaný uvádzal námietky existencie jeho vlastníctva, ktoré bolo potrebné preveriť minimálne z hľadiska možnosti vydržania sporných parciel, bolo vzhľadom na ich deľbu, zlučovanie, prečíslovanie a pod. potrebné zistiť ako, kedy a od koho žalovaný nadobudol parcely, ktorých určenia vlastníctva sa žaloba domáha, a na ten účel bol do konania pribratý znalec. Vzhľadom na to, že znalec odborné vyjadrenie nespracoval spôsobom vyžadovaným súdom, bolo vydané uznesenie o potrebe jeho doplnenia. Po prijatí doplnenia odborného vyjadrenia nariadi súd pojednávanie, ktoré by sa mohlo konať ešte v jeseni 2022 s cieľom na tomto pojednávaní rozhodnúť. Uvádza presvedčenie, že po pridelení spisu jemu ako zákonnému sudcovi k prieťahom v konaní nedochádzalo.

III.2. Replika sťažovateľov:

6. Sťažovatelia vo svojej replike uviedli, že v ústavnej sťažnosti netvrdia, že za vzniknuté prieťahy je zodpovedný zákonný sudca, ktorému bola vec pridelená v novembri 2019, ale to, že v napadnutom konaní došlo k vzniku zbytočných prieťahov a celková dĺžka tohto konania je neprimeraná aj s prihliadnutím na to, že v obdobnej veci vedenej pod sp. zn. 28 C 113/2011 súd rozhodol v októbri 2017 v poradí tretím rozsudkom a toto konanie bolo právoplatne skončené v marci 2019. Zastávajú názor, že napadnuté konanie je poznačené nečinnosťou súdu, ak tento nebol schopný od roku 2011 ani raz prijať meritórne rozhodnutie. Z týchto dôvodov ústavnú sťažnosť považujú za opodstatnenú.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

8. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľov je tvrdenie, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, keďže napadnuté konanie nie je 11 rokov od podania žaloby ukončené právoplatným rozhodnutím súdu a tento stav je zapríčinený výlučne iba nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou okresného súdu, čím malo dôjsť aj k porušeniu ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

9. Ústavný súd poznamenáva, že sťažovatelia [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] vstúpili do napadnutého konania v dôsledku procesnoprávneho nástupníctva na základe dedenia, teda univerzálnej sukcesie. Ústavný súd v súvislosti so zmenou účastníkov konania na základe univerzálnej sukcesie vychádza zo svojej judikatúry (napr. I. ÚS 197/05, I. ÚS 577/2015, II. ÚS 535/2017, III. ÚS 74/2018 IV. ÚS 67/2019, I. ÚS 522/2019, IV. ÚS 9/2020), podľa ktorej sťažovatelia môžu uplatňovať právo na konanie bez zbytočných prieťahov aj pre štádium konania, ktoré tejto zmene predchádzalo.

10. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila i v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

11. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o určenie vlastníckeho práva je v zásade bežnou súčasťou rozhodovacej činnosti súdov, ale na druhej strane pravidla ide o spory, ktoré sú skutkovo a nie zriedka aj právne zložitejšie. V posudzovanej veci zákonný sudca zakladá obhajobu doterajšieho postupu okresného súdu v napadnutom konaní práve na tvrdení skutkovej a právnej zložitosti veci. Ústavný súd toto tvrdenie zákonného sudcu čiastočne akceptuje a v tejto súvislosti konštatuje, že napadnuté konanie je zložité tak zo skutkového hľadiska, keďže si v záujme zistenia skutkového stavu vyžadovalo vykonanie rozsiahleho, časovo náročného dokazovania (listy vlastníctva, kópie katastrálnej mapy, geometrické plány, dedičské rozhodnutia, prídelové listiny, iné rozhodnutia štátnych orgánov atď.) vrátane odborného vyjadrenia znalca, ale rovnako aj z právneho hľadiska, keď je pre rozhodnutie vo veci potrebné skúmať otázku nadobudnutia vlastníckeho práva právnych predchodcov sťažovateľov až do roku 1948, resp. tiež otázku vydržania sporných nehnuteľností žalovaným. Zároveň však ústavný súd uvádza, že žiadna práva ani skutková zložitosť veci nemôže ospravedlniť 11 rokov trvajúce súdne konanie na súde jednej inštancie, lebo dôveryhodnosť justície tak trpí zásadným spôsobom. Predznamenáva však, že skutkovú a právnu zložitosť napadnutého konania zohľadnil pri rozhodovaní o výške primeraného finančného zadosťučinenia.

12. Správanie sťažovateľa ako strany sporu je druhým kritériom, ktoré sa posudzuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd zo zapožičaného súdneho spisu zistil, že sťažovatelia nie vždy v doterajšom priebehu napadnutého konania poskytovali okresnému súdu požadovanú súčinnosť, čo do určitej miery prispelo k predĺženiu konania (vyjadrenie sťažovateľov k stanovisku žalovaného k žalobe až po opakovanej urgencii súdu, opakované urgencie súdu na úpravu žaloby). K predĺženiu napadnutého konania objektívne prispeli aj početné zmeny žalobného petitu zo strany sťažovateľov, keďže okresný súd bol povinný sa nimi zaoberať a rozhodnúť o nich. Zohľadňujúc uvedené, ústavný súd konštatuje, že negatívny podiel sťažovateľov na predĺžení napadnutého konania nemal zásadný vplyv na jeho zjavne neprimeranú doterajšiu dĺžku. Ústavný súd však aj uvedené skutočnosti zohľadňoval pri rozhodovaní o výške primeraného finančného zadosťučinenia.

13. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v doterajšom priebehu konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, z vyjadrenia okresného súdu a z predloženého súdneho spisu. Ústavný súd zistil, že konanie v uvedenej veci začalo podaním žaloby 20. mája 2011, ktorá bola následne opakovane modifikovaná, a do dňa podania ústavnej sťažnosti trvá približne 11 rokov bez prijatia meritórneho rozhodnutia. Predmetnú dĺžku konania je možné považovať už *prima facie* za neprimeranú a za ústavne neakceptovateľnú. Z obsahu spisu ústavný súd identifikoval viaceré obdobia pasivity okresného súdu. V prvom

prípade ide o obdobie v trvaní 6 mesiacov od 11. apríla 2012, keď sťažovatelia doručili súdu opravené podanie so zmenou žalobného petitu, do 10. októbra 2012, keď súd vykonal pojednávanie. V ďalšom období bol okresný súd nečinný takmer 10 mesiacov od 18. februára 2013, keď mu bola doručená odpoveď sťažovateľov na jeho žiadosť na vyjadrenie k ďalšiemu postupu, do 13. decembra 2013, keď vydal uznesenie o zamietnutí návrhu na prerušenie konania, a 7 a pol mesiaca od 5. mája 2014, keď mu bol vrátený spis odvolacím súdom, do 21. januára 2015, keď uskutočnil pojednávanie. Značne rozsiahle, ničím neodôvodnené obdobie pasivity okresného súdu v celkovom rozsahu viac ako dvoch rokov, zaznamenal ústavný súd v úseku konania od 22. júla 2015, keď bolo uskutočnené pojednávanie, až do 6. septembra 2017, keď uznesením č. k. 17 C 113/2011-629 rozhodol o pokračovaní v konaní s dedičmi žalobcu v 1. rade a uznesením č. k. 17 C 113/2011-630 o pripustení zmeny žaloby v zmysle podania sťažovateľov z 5. januára 2017. Nečinnosťou okresného súdu v rozsahu približne dvoch rokov a troch mesiacov bez existencie zákonnej prekážky je poznačená aj nasledujúca etapa konania od 6. septembra 2017 do 13. decembra 2019, keď súd rozhodol o prerušení konania do právoplatného skončenia dovolacieho konania pod sp. zn. 6 Cdo 2013/2019. V uvedenom období okresný súd len vydal 10. júla 2019 uznesenie č. k. 17 C 113/2011-690 o pokračovaní v konaní s právnymi nástupcami žalobkyní v 1. rade a 2. rade. Ústavný súd po komplexnom preštudovaní spisového materiálu tak dospel k záveru, že doterajší priebeh namietaného konania pred okresným súdom je poznačený nečinnosťou okresného súdu, ktorá v súhrne predstavuje obdobie vyše šiestich rokov.

14. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že vzhľadom na neprimeranú celkovú dĺžku namietaného konania okresného súdu, ako aj zistené početné obdobia neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu v predmetnom konaní došlo k zbytočným prietiahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietiahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (výrok 1 nálezu).

15. Ústavný súd neuložil okresnému súdu príkaz konať bez zbytočných prietiahov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy, keďže sťažovatelia sa uloženia takéhoto príkazu v ústavnej sťažnosti nedomáhali a ústavný súd je v tomto smere viazaný ich návrhom.

V.

Primerané finančné zadost'učinenie

16. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

17. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadost'učinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

18. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať finančné zadost'učinenie v sume po 5 000 eur každému, ktoré odôvodnili, poukazujúc na absenciu rýchlej a účinnej súdnej ochrany a na predpoklad, že napadnuté konanie nebude ani v dohľadnej dobe právoplatne skončené, čo oslabuje ich právnu istotu.

19. Ústavný súd uvádza, že konanie pred ústavným súdom z dôvodu namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov plní nielen preventívnu funkciu, ale tiež funkciu satisfakčnú, resp. kompenzačnú (náhradu nemajetkovej ujmy). V súlade s judikatúrou ústavného súdu je cieľom finančného zadost'učinenia dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

20. Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti tejto veci považoval za potrebné priznať s'ťažovateľom finančné zadost'učinenie. Berúc do úvahy všetky okolnosti danej veci, predovšetkým nečinnosť okresného súdu, celkovú dĺžku napadnutého konania, predmet sporu a význam napadnutého konania pre s'ťažovateľov, ako aj jeho zložitosť, ale tiež správanie s'ťažovateľov, majúc na pamäti to, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, považoval ústavný súd priznanie sumy po 3 000 eur s'ťažovateľom [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] (výrok 2 nálezu) a sumy 2 000 eur s'ťažovateľovi [REDACTED] (zohľadňujúc jeho vstup do konania uznesením z 22. júla 2015) za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (výrok 3 nálezu).

VI.

Trovy konania

22. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

23. Ústavný súd priznal s'ťažovateľom trovy právneho zastúpenia advokátom za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava právneho zastúpenia a podanie ústavnej s'ťažnosti)

24. Pri výpočte trov právneho zastúpenia s'ťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 13 ods. 2 a § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je v sume 193,83 eur, po znížení o 50 % pri zastupovaní dvoch alebo viacerých s'ťažovateľov je 96,92 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 11,63 eur. Výsledná suma, ktorú ústavný súd priznal s'ťažovateľom ako náhradu trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 1 186,24 eur. Trovy právneho zastúpenia, keďže advokát je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade podľa § 18 ods. 3 vyhlášky zvyšujú o 20 %. Výsledná suma, ktorú ústavný súd priznal s'ťažovateľom ako náhradu trov právneho zastúpenia, preto predstavuje sumu 1 423,49 eur vrátane 20 % DPH.

25. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ██████████ ústavný súd vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je v sume 193,83 eur a hodnota režíjného paušálu je v sume 11,63 eur. Trovy právneho zastúpenia, keďže advokát je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade podľa § 18 ods. 3 vyhlášky zvyšujú o 20 %. Výsledná suma, ktorú ústavný súd priznal sťažovateľovi ako náhradu trov právneho zastúpenia, súc viazaný jeho návrhom, predstavuje sumu 260,11 eur, inak by mu patril nárok na náhradu trov konania v rozsahu 493,10 eur.

26. Za úkon právnej služby, vyjadrenie k stanovisku okresného súdu, ústavný súd nárok na náhradu trov nepriznal, keďže sťažovatelia si nárok na náhradu trov konania za tento úkon neuplatnili a ústavný súd bol v tomto smere viazaný ich návrhom.

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. júla 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu